

A skandalások a téren felszerelt hangszórókból, felvételtől hallatszottak. A szekusok azért rutinosan mozogtak, elfoglalták megszokott helyüket a téren. Számítottak arra, hogy valakik megpróbálhatják megzavarni a nagygyűlést.

– És meg is zavarták. Állítólag valaki vagy valakik petárdát dobtak az emberek közé, ami óriási riadalmat keltett.

– Nica Leon beszélt arról, hogy ő maga zavarta meg ilyen formában a gyűlést. De az én tudomásom szerint másképp történtek a dolgok. Egy csoport tüntető „Temesvár, Temesvár!” skandalásokkal megpróbált bejutni a kommunista párt központi bizottságának székhelyéül szolgáló épület előtti térre az egyik utcából. Érdekes ugyanakkor, hogy ezt az akciót utólag sem vállalta fel senki. Akkor a rendfenntartó erők egy hanggránátot dobtak az utca irányába, így próbálva a csoportra ijeszteni. Csakhogy az erős hang pánikot vált ki, sokan egymást taposva menekülni kezdenek a térről, néhányan meg is sérülnek. Ekkor hallhatók a sikítások és a tömeg felhördülése, amelynek nyomán Ceaușescu félbeszakítja beszédét, a televízió pedig a közvetítést. Volt még egy mozzanat, amely felerősítette a pánikhangulatot. Egy katonai egység, amely két teherautóval volt jelen a téren, rendelkezett úgynevezett pszichológiai hadviseléshez szükséges hangfelvételekkel. Ez azt jelentette, hogy rendkívüli esetekben olyan hangeffektusokat tudtak produkálni, mintha repülőgépek és tankok érkeznének. Nos, az akkori, pattanásig feszült helyzetben úgy ítélték meg a helyzetet, hogy a kialakult pánik miatt ki kell üríteni a teret, ezért beindították a hangeffektust. Sokan el is kezdtek kiáltozni, hogy jönnek a tankok. Azaz a közbelépés csak fokozta a helyzetet. A sors fintora, hogy ez a katonai egység – amely a román védelmi minisztérium politikai főosztályához tartozott – Ilie Ceaușescunak, Nicolae testvérének az ellenőrzése alatt állt. A Szekuritáté, a hadsereg említett egysége ebben a feszült hangulatban túlreagált egy vélhetően könnyen kezelhető történést a nagygyűlés során.

Elena: „Nicu, Nicu, gyere!”

– Innen már többé-kevésbé ismerjük a történéseket, felvételek is vannak a nagygyűlés újrakezdéséről, aztán az esti tüntetésekről. De keveset tudunk december 22-e délelőttjéről; Ceaușescu a központi bizottság épületében töltötte az éjszakát. Mikor érkezett el az a pillanat, amikor tudatosult a diktátorban, hogy itt a vég?

– December 21-én este Ceaușescu megvárta Vasile Milea tábornok, védelmi miniszter visszatérését az Intercontinental szálloda könyékéről, ahol tűzparancsot adott a tankoknak a barikádokat építő tüntetők felosz-

Menekülés. A Ceaușescu házaspár elhagyja a tüntetők által ostromolt központi bizottság székházát

latása érdekében. Ceaușescu további hadi erősítésre adott parancsot Mileának, majd néhány órára lefeküdt aludni. Hét körül felkelt, számon kérte Mileán, hogy hol vannak a tankok. Ekkor a védelmi miniszter már rendkívül rossz idegállapotban volt, nehezen tudott válaszolni. Ezt követően elvonult és öngyilkosságot követett el. December 22-e délelőtti folyamán még volt egy érdekes momentum, amelyről én csupán egyetlen fotót láttam. Amikor a tüntetők bevonulnak a térre, Ceaușescu – 11 óra körül – megpróbál az erkélyről egy kézi hangosbeszélővel, megafonnal szólni a tömeghez, de kőzárpad zúdul feléje. Elena ekkor rángatni kezdi befelé. „Nicu, Nicu, gyere” – hajtogatja neki. Ez volt Ceaușescu első közvetlen kapcsolata a tüntetőkkel. Vélhetően itt jön el a pszichológiai pillanat, amikor érzi: végveszély van. Ezt követően legszűkebb körű testőrei segítségével elkezdődik a menekülés. Az épület tetejére igyekeznek a már ott várakozó helikopterhez, közben beragadnak a liftbe, némi időt vesz igénybe a kiszabadításuk, s végül már nyomukban vannak a központi bizottság székhelyébe benyomult tüntetők, amikor sikerül felszállniuk.

– Tudott-e arról Ceaușescu és az ő szűkebb köre, hogy Ion Iliescu szervezkedik?

– Iliescuról tudtak, az ő neve a nemzetközi sajtóban is megjelent esetleges utódként. Évek óta létezett egy csoport, amely időnként találkozott. Azon tanakodtak, miként lehetne eltávolítani Ceaușescut a hatalom-

ból. Virgil Măgureanu (a Román Hírszerző Szolgálat, SRI első parancsnoka – szerk. megj.) is köztük volt. De ez a szervezkedés annyira volt komoly, mintha mi most ketten elkezdenénk beszélgetni a kormány megdöntéséről. 1988 végétől egyébként nagyon ritkán ültek össze. Miután Nicolae Militaru hadnagy (a forradalom idején kinevezett védelmi miniszter – szerk. megj.), aki szintén tagja volt a csoportnak, egy adott pilla-

» **Hogy volt-e Iliescuéknak alternatívája? Igen: Dumitru Mazilu, aki Románia képviselője lett az ENSZ-ben. Miután jelentést készít a súlyos romániai emberjogi helyzetről, s ez a Szekuritáté tudomására jut, nem engedik ki az országból. Megszerkesztett politikai programmal is rendelkezett.**

natban bement a szovjet nagykövetségre, s ott megkérdezte, hogy támogatnák-e őket, ha megpróbálnák megdönteni Ceaușescut, a Szekuritáté még erőteljesebb felügyelet alá vonta a szervezkedőket, a nem éppen bátorságáról híres Ion Iliescu gyakorlatilag megszüntette az érintkezést a csoport úgynevezett katonai szárnyával.

– 1989. december 22-én volt-e alternatívája a Ion Iliescu-féle csoportosulásnak a hatalom átvételére?

– Csak találgathatunk. Az biztos, hogy kellett egy politikai tényező, amely az állam élére áll. Ceaușescu elmenekülése után a hatalom a hadsereg, azaz Victor Atanasie Stănculescu, az öngyilkos Mileát követő védelmi miniszter kezében volt. Iliescu viszont tisztában volt azzal, hogy a hadseregnek, miután belelőtt a tüntetőkhöz, nincs hitele a lakosság körében, tehát megvalósíthatatlannak tűnt egy katonai junta irányítása, még rövid távon is. Iliescu éppen ezért úgynevezett felajánlotta szolgálatát az állam politikai irányítására. Stănculescu ezt elfogadta, egyes hírek szerint ő hívta fel először Iliescut 22-én. Hogy volt-e alternatíva? Igen, volt: Dumitru Mazilu. Ő szekus tisztként kezdte, aztán dolgozott a külügyminisztériumban, s Románia képviselője lett az ENSZ-ben. Miután jelentést készít a súlyos romániai emberjogi helyzetről, s ez a Szekuritáté tudomására jut, nem engedik ki az országból, később – 1986 és 1989 között – házi őrizetbe helyezik. Csakhogy Mazilu nem volt tagja az Iliescu által fémjelzett csoportnak, így őt gyorsan mellőzni tudták. Pedig Mazilunak már volt egy megszerkesztett politikai programja. Ő december 22-én próbált is felolvasni néhány pontot ebből a programból. Silviu Brucan aztán egy adott pillanatban gyakorlatilag kikapja Mazilu kezéből a programot, s ennek szerkesztett változatát – amelynek végéről kihagyták az „Isten minket úgy segéljen mondatot” – közölte Ion Iliescu, illetve a Nemzeti Megmentési Front (FSN).

HIRDETÉS

Áldott karácsonyt kíván
a Pro Economica
Alapítvány!